

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 287. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1838_599-txt-shoot-idm8574.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

XXVII.

(Den 1ste Oktober.)

Mine Herrer!

Da Engelskmændene omsider fik Napoleon i deres Klør, gjorde de sig til Pligt, aldrig at kalde ham enten Kejser eller Napoleon, men *General Bonaparte*; og deraf ser man, at Had kan være blindt som Kjærlighed; thi General Bonaparte var aabenbar Navnet, der i Italien og Ægypten blev berømt over alle Navne i den nyere Tid, medens Kejser Napoleon i Baand paa St. Helena var et Navn, selv ikke hans arrigste Fjender skulde misundt ham, da det kun mindede om hans dybe Fald, der hverken begyndte, da han faldt i sine Fjenders Hænder, heller ikke i Rusland, men i Paris, da han aflagde sit Æresnavn General Bonaparte og fralagde sig med det samme den brændende Lyst til et udødeligt Navn og et siden Oldtiden mageløst Eftermæle, som hans første Bedrifter havde sikret ham.

Ja, m. H., saa lidt [som] jeg turde bryde Staven over Napoleon, fordi han gjorde sig til første Konsul eller selv til Kejser i Frankrig, hvad meget mere sikkert var det bedste, der efter Omstændighederne lod sig gjøre, saa afgjort er det i mine Tanker, at hans ædle Tørst efter udødelig Ære i Fremtiden veg for hans umættelige Herskesyge og forfængelige Lyst til Forgudelse i det nærværende Øjeblik, 289da han stræbte at gjøre Tronen arvelig i sin Æt og at forvandle hele Evropa til arvelige Statholderskaber for hans Brødre og en Del franske Generaler, hvad nødvendig, naar det lykkedes bedst, maatte gjenføde al den gamle Usselhed under nye Navne og gjøre ham til en forhadet Tyran for alle Folkefærd, undtagen i det højeste for Franskmand og Italienerne.

Alle Krigene efter Fredslutningerne i *Luneville* og *Amiens* 1801 og 1802, lige til Slaget ved Waterloo 1815, udgjør da en egen Række, som maa kaldes de *napoleonske*, og er langt fra i Sandhed at gjøre ham Ære, da hans Modstandere i dem, hvad de saa end ellers havde for Øje, med Nødvendighed blev Kæmper for Folke-Friheden og havde alle *dens* Venner paa deres Side mod den store Tyran, for hvem alt, baade guddommeligt og menneskeligt, var kun Midler til det lumpne Øjemed: at gjøre alle Folk til Frankrigs og Napoleons Slaver.

Hvor sært det derfor end klinger, at kalde ikke blot Kejseren af Østerrig og Kongen af Prøjsen, men selv Ruslands Czar og Spaniens Munke, Folke-Aands og Friheds Forsvarere, saa var de det dog i Napoleons Kejserdage; og jo mindre Ære det maaské gjør *dem*, des mer gjør det unægtelig Forsynet; saa det maa i alle Tilfælde være os en Fornøjelse at se, hvordan Omstændighederne nødte alle *de* Magter, der ej mindre havde bekæmpet Friheden end Revolutionen, til at bekæmpe Tyranniet og til stedse mer at erkjende deres Afhængighed af *Folket*, og Folkets Ret til væsentlig Indflydelse paa Regeringen.

Det var i denne Henseende en stor Lykke for Evropa, at Napoleon ikke engang taalte Skinnet af Frihed i Frankrig, endsige da i de undertvungne Lande; thi [ellers] havde han sikkert endnu i langt højere Grad naat sit Ønske: at beherske Verden; og indlemmet i det ny Verdens-Rige med Skin af Frihed, vilde Evropa maaské fundet det umuligt at afkaste det franske Aag, og vilde i alt Fald kommet 290saa vidt paa franske Vildspor, at det vilde faldet vanskeligt for noget Folk at finde tilbage til sin beskikkede Vej og naturlige Udviklings-Gang. Nu derimod nødtes alle Folk, paa vort Nordens nær, til at føle: de fremmedes Aag er dobbelt tungt, og de letsindige Franskmands Aag ethvert alvorligere Folk aldeles utaaleligt, da de rask forudsætte den samme Letsindighed i Grunden hos alle andre Folk og saare dem derfor hvert Øjeblik, uden engang at tænke derpaa, paa deres allerømmeste Steder; ligesom paa den anden Side de tilsvarende Regeringer for deres egen Skyld nødtes til at opmuntre Folke-Aanden og indrømme Livet den Frihed, det behøvede for at udvikle den overordentlige Kraft, hvormed det ene vilde være muligt at afkaste det Aag, de ikke med deres gamle Midler: tvungne Hære og mekanisk Styrke, havde kunnet afværge.

Det kunde i den Henseende synes et Uheld for vort *Norden*, at ikke ogsaa *det* kom til at føle Vægten af Napoleons Arm; men skjønt denne Omstændighed til Dels ganske rigtig forsinkede Folkelivets Gjennembrud, maa vi dog skatte os to Gange lykkelige, baade fordi vore Riger aldrig blev Franskmands Bytte og Krigsskueplads, og fordi Naturen her langt mere blev sig selv overladt og fandt under milde Regeringer den Frihed, der behøvedes til, om end sent, saa netop des sikrere, at komme i sine gamle Folder og gjenføde Forholdene i Overensstemmelse med sig.

Medens nemlig, som vi siden skal se, Folkelivets Anstrængelser baade i *Spanien* og *Tyskland* blev mest

et Krampetræk, der fulgtes af dobbelt Svækkelse, Folkefriheden et Vejrlys, knap tændt, før det sluktes igjen, saa gik derimod lige fra Aarhundredets Begyndelse det folkelige i *Norden* stille, men stadig fremad, og har nu saaledes baade udbredt sig og samlet Kræfter, at det ufejlbarlig maa sejre, og tør da love sig et anderledes Gyldenaar, end der kan times Folkelivet, hvor kun et voldsomt Gjen²⁹¹nembrud kan frigjøre og kun overordentlig, altid slappende Anstrængelser opholde det.

Dette er Stedet, hvorfra jeg helst betragter Napoleons-Krigene; thi en Række af Blodbad og Landsulykker, hvorved Hovedpersonerne sædvanlig kun tænkte paa deres egen Smule Person eller paa Pengene, de solgte Menneskekjød for i Lispundvis, gad jeg aldrig betragtet, naar der ej lod sig opdage en dybere Grund og en virkelig Vinding for Menneskeheden. Det langt mere iøjnefaldende Hovedtræk ved Napoleons-Krigene er imidlertid deres Forbindelse med det uslukkelige Had mellem *Napoleon* og *England*, hvorfor baade han og mange andre fandt Behag i at betragte dem som Nutidens puniske Krige, eller en Fornyelse af den gamle Kamp mellem *Rom* og *Kartago*. Denne Synsmaade gjør nu vist nok hverken Napoleons eller hans lærde Stokkemænds Genialitet Ære; men den er dog vigtig, fordi den viser os, hvordan han betragtede baade sig selv og England, og hvor nødvendig England maatte anstrænge alle sine Kræfter, for at væрге sig mod en saadan Voldsmand, der syntes at være Lykkens Skjødebarn og havde svoret dets Undergang.

Vi gjør derfor ikke Napoleon mindste Uret, naar vi antage, at det, i det mindste efter at han blev Konsul paa Livstid, var hans højeste Ærgjerrighed, at være paa én Gang Frankrigs *Cæsar* og *Avgustus*, hvortil der, blandt andet, ogsaa hørte en Landgang paa England; og naar han er saa nøjsom, skal i det mindste jeg ikke aftrætte ham Æren for at have endog overgaaet sine Forbilleder; thi han var i mine øjne fuldt saa tapper som Cæsar og fuldt saa klog som Avgustus og lige saa ædel som nogen af dem, hvad imidlertid i min Mund vist nok ikke siger stort, da den blotte Dristighed jo er noget, Løver og Tigre har til fælles med de tapre, og alle de romerske Stormænd synes mig Dværge i Aand og kun Jætter i Hjærtet.

²⁹²Vi gjør vist heller ikke England nogen Uret i at tro, det virkelig, især efter Tilsiter-Freden, skjalv for Napoleon; thi baade synes det aabenbart og er den eneste tænkelige Undskyldning for mange uforsvarlige Handlinger, især Sørøvertøget til Kjøbenhavn, som jeg har sagt Dem, jeg, af Tilbøjelighed til England, betragter fra den bedste Side, dets fæle Skikkelse tillader, naar jeg kalder det en Udaad i Fortvivelse.

Med dette Forord vil vi da vende os til Stillingen ved *Freden til Amiens* 1802, som allerede tilkjendegiver en temmelig høj Grad af Fortvivelse; thi efter en ni Aars Krig, hvorunder Gjælden var voxet umaadelig, mere ved Understøttelsen til Frankrigs Fjender paa Fastlandet end ved Englands egne Anstrængelser, lovede det nu at tilbagegive alle sine store Erobringer i de andre Verdens-Dele, saa nær som Trinidad, hvormed Spanien skulde betale Gildet; og selv Malta, som med stor Besværighed var fravristet de franske og skjænkede en højst ønskelig Havn i Middelhavet, lovede man at give Ridderne igjen paa det Vilkaar, at ingen Franskmand maatte indtræde i Ordenen.

(Slaget ved *Trafalgar* 21de Oktober 1805. – Slaget, Kejserslaget, ved *Austerlitz* 2den December.)